

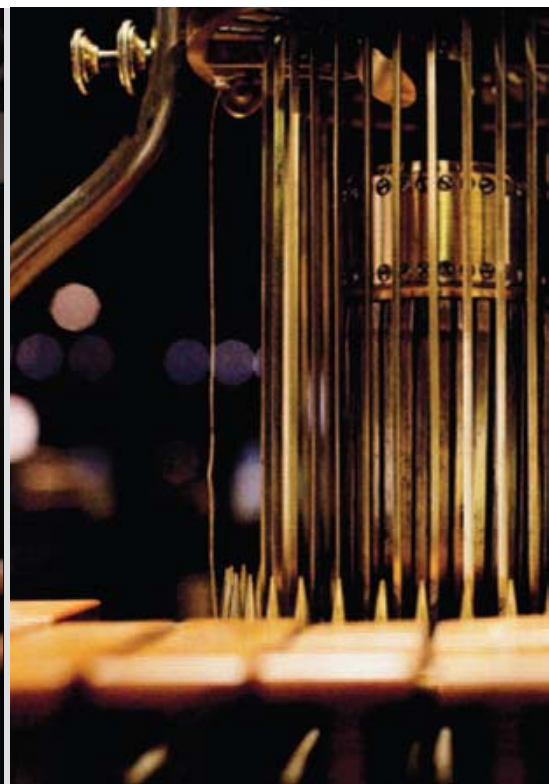

Model af hollandsk vindmølle, der blev vist på landsudstillingen i Århus i 1909 og stammer fra Teknologisk Samling ved Den Polyteknisk Lærestanstalt.

OM UDSILLINGEN

Udstillingen 'SMALL. Glimt fra Teknisk Museums modelsamling' kan opleves resten af 2011 på: Danmarks Tekniske Museum, Fabriksvej 25, 3000 Helsingør, www.tekniskmuseum.dk

TEKNIKKENS HISTORIE I MINIFORMAT

Danmarks Tekniske Museum har gennem årene opbygget en af landets største samlinger af tekniske skalamodeller. De ældste modeller stammer fra Den Teknologiske Samling, der blev opbygget ved Den Polytekniske Lærestanstalt fra begyndelsen af 1800-tallet.

ASTRID DEGERBØL >

Laila Zwisler er historiker og daglig leder af Teknologihistorie DTU. Afdelingens hovedopgave er at indsamle, registre og dokumentere historiske genstande fra DTU.

Hun viser veloplagt rundt mellem regnemaskiner med håndsving, en 1:350-model af et tysk kernekraftværk fra 1983, nivelleringsinstrumenter, et redskab, der kan fremstille perfekte kugler, og en model af en platformskøj fra Aalborg.

Nogle af genstandene fra Den Teknologiske Samling er gennem tiderne blevet doneret til Danmarks Tekniske Museum, som nu for første gang viser hele sin samling af tekniske skalamodeller frem.

Historisk arv

På udstillingen 'SMALL. Glimt fra Teknisk Museums modelsamling' viser museet i alt 95 modeller frem. Af dem stammer godt en femtedel fra Den Tek-

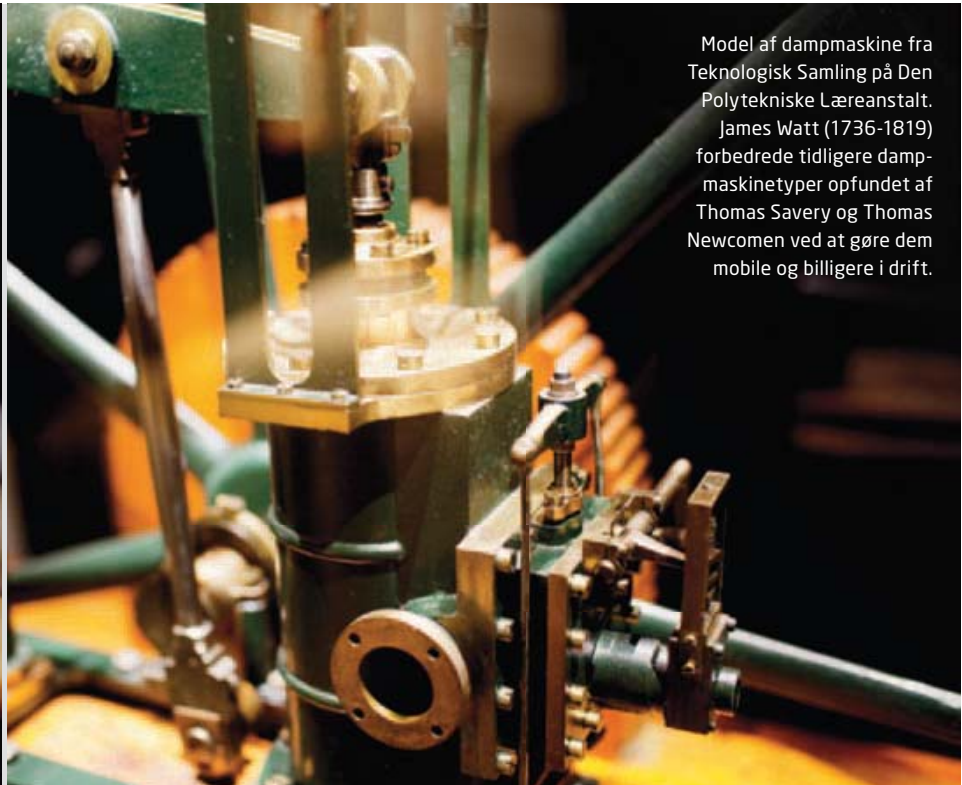
nologiske Samling, der tidligere har tilhørt Den Polytekniske Lærestanstalt.

Her blev de før i tiden blandt andet brugt i undervisningen, men i dag kilder de først og fremmest fantasien i udstillingen, hvor der både indgår modeller af maskiner, fabrikker, broer og mange andre af de indretninger og teknologier, som det moderne Danmark er bygget på.

Blandt andet en balancedampmaskine, der blev lavet i 1854 af V. Schön-

Verdens første kombinerede sætte- og aflæggesmaskine, der er bygget af danskeren Christian Sørensen. Maskinen blev præsenteret på verdensudstillingen i Paris i 1855, hvor Christian Sørensen fik overrakt en guldmedalje for mekanisk snilde og en sølvmedalje for selve opfindelsen af Kejser Napoleon III. Maskinen på billedet stammer fra Teknologisk Samling.

Model af dampmaskine fra Teknologisk Samling på Den Polytekniske Læreanstalt. James Watt (1736-1819) forbedrede tidligere dampmaskintyper opfundet af Thomas Savery og Thomas Newcomen ved at gøre dem mobile og billigere i drift.

FOTOS NANNA KREUTZMANN

heyder, der var studerende ved Den Polytekniske Læreanstalt og senere vandbygningsdirektør i København. Modellen indgik i Den Teknologiske Samling og har været fuldt funktionsdygtig i alle år.

En af de andre udstillede modeller fra Den Teknologiske Samling er en sætte- og aflæggesmaskine, der står centralt i udviklingen af den moderne mekaniske typografi. Den blev udviklet af den unge danske sætter Christian Sørensen og udstillet på verdensudstillingen i Paris i 1852, hvor den vakte så stor opsigt, at Napoleon den Tredje hædrede opfindelsen med en guldmedalje og et silkebanner. Christian Sørensen nåede at producere fem maskiner.

Moderne modeller

Undervejs har modellerne tjent forskellige formål. Nogle har været brugt i undervisningen på Den Polytekniske Læreanstalt, og nogle til at demonstrere tekniske principper eller afprøve

idéer, før de skulle realiseres i fuld skala, mens andre har været brugt som en del af en forsøgsopstilling eller til at reklamere for en virksomhed eller et produkt.

I langt de fleste teknologiske innovationsprocesser indgår der stadig modeller, men formen har ændret sig.

”Der bruges stadig modeller i undervisningen, men der er færre og færre fysiske modeller. Nu bliver der i meget højere grad brugt computersimulationer og den slags, men f.eks. fysiske modeller af motorer bliver nok langsomt udfaset,” fortæller Laila Zwisler.

Glimt fra fortiden

I kælderen under bygning 306 på DTU's campus i Lyngby står en af samlingens ældste genstande på en omhyggeligt udformet træfod, hvor der svæver en mellemstor, hul glaskugle med en masse falmede streger udenpå og en meget lille globus inde i midten, der kan illustrere vendekred-

sene og solens tilsyneladende bane omkring jorden.

”Den er rigtig, rigtig sød. Og meget simpel,” siger Laila Zwisler og tilføjer: ”Man får et meget nært forhold til de her ting.”

Hun kan ikke fastslå nøjagtig, hvor gammel den er, men forklarer, at den bærer nummeret ’FS 182M’, der betyder, at den er fra Fysisk Samling, altså en del af H.C. Ørstedes samling, som han grundlagde i starten af 1800-tallet. Måske er den fra den periode, måske ældre, fordi Ørstedes samling også rummede ældre genstande, som han havde modtaget fra andre samlinger.

De nyeste genstande er kun få år gamle. <

TEKNOLOGIHISTORIE DTU

tager vare på DTU's kulturarv og sikrer bevaringsværdige genstande og arkivalier for eftertiden. Læs mere på www.historie.dtu.dk